

Notitie Trends en Ontwikkelingen

Cultuurnota 2018-2021 'Van Goede Grond'

Gemeente Emmen, oktober 2017

1. Terugblik 2013-2017

De afgelopen jaren zijn er veel veranderingen geweest bij culturele instellingen en initiatiefnemers in de gemeente Emmen. In het algemeen is de sector meer dan voorheen in beweging met meer kleine en startende initiatiefnemers. We gaan eerst in op grotere ontwikkelingen in de culturele infrastructuur, Centrumvernieuwing en Emmen culturele gemeente. Hierna komen ontwikkelingen in landelijk en provinciaal cultuurbeleid aan bod en trends en ontwikkelingen in de samenleving. Waar dit relevant is verwijzen we naar de vorige cultuurnota, gebruikmakend van de evaluatiebijeenkomst met het veld en de evaluatie van Emmen als culturele gemeente.

Culturele Infrastructuur

Er waren de afgelopen jaren grote veranderingen in de culturele infrastructuur. Het faillissement van CQ in 2014 en het overnemen van een deel van de taken van CQ door de Kunstbeweging was een ingrijpende verandering. Het faillissement van CQ is op het moment van schrijven van deze nota nog niet afgehandeld. Veel docenten zijn doorgegaan als ZZP 'er, sommigen zijn een nieuw samenwerkingsverband gestart. Lessen worden nu alleen nog door de gemeente gesteund voor kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag inkomen, onder andere via de participatiewebshop en het Jeugdcultuurfonds.

De overgang van de Muzeval naar het Atlas Theater was ook een grote verandering. Het afscheid van de Muzeval waar inwoners en artiesten goede herinneringen aan hebben viel velen zwaar. Met het Atlas Theater in combinatie met Wildlands Adventure Zoo heeft Emmen een unieke combinatie van cultuur en natuur en kunnen veel grotere producties worden geprogrammeerd dan voorheen.

In 2015 werd Stichting Emmimpact opgericht vanuit de cultuursector om een impuls te geven aan de culturele sector met moderne (digitale) media. De gemeente heeft hier een projectsubsidie voor verleend met de opdracht om draagvlak te realiseren. Dit is onvoldoende gelukt en de stichting heeft zichzelf uiteindelijk opgeheven.

In 2016 hebben RTV Emmen en Radio Loco uit Coevorden besloten verder te gaan als streekomroep ZO!34. Dit werd mede ingegeven door landelijk beleid en om als vrijwilligersorganisaties samen sterker te staan.

Centrumvernieuwing

Het centrum van Emmen heeft de afgelopen tien jaar een metamorfose ondergaan. Centrumvernieuwing Emmen was het grootste project ooit in de geschiedenis van Emmen en riep daarmee in het begin ook veel weerstand op. Het nieuwe Marktpllein, de Hondsrugtunnel, het Raadhuisplein en natuurlijk Wildlands Adventure Zoo en het nieuwe theater hebben inwoners en ondernemers weer trots gemaakt op het centrum. Vaak werd gezegd dat het nieuwe centrum en de trots zo 'on-Emmens' waren. Emmen heeft weer een dynamisch en toekomstbestendig centrum waar je graag naartoe wil gaan.

Kunst en cultuur speelden een grote rol in de Centrumvernieuwing. Het Raadhuisplein biedt ruimte aan grote evenementen, die op het LED-scherm gepromoot kunnen worden. De grootse opening van

het cultureel seizoen in 2015 en het openingsfeest Centrumvernieuwing in 2016 lieten de mogelijkheden zien, met landelijke artiesten zoals Ronnie Flex, Dotan en Caro Emerald.

Het lichtkunstwerk van Titia Ex en de verlichting in het centrum wonnen internationale lichtprijzen. Het Raadhuisplein won de Drentse Architectuurprijs. De openingen van Wildlands en Adventure Zoo in maart 2016 en van Atlas Theater in oktober 2016 waren bijzondere en historische gebeurtenissen.

Om een kunstwerk op het Raadhuisplein tot stand te brengen werd een kunstcommissie opgericht, waar ook inwoners in zaten. Dit resulteerde in het spraakmakende beeld Egnoaber, het eerste van Nick Ervinck buiten België. Emmen zet zich hiermee als gemeente met lef op de kaart, passend bij de omvangrijke Centrumvernieuwing.

Ook voor de komende jaren staat een omvangrijke ontwikkeling gepland. De oude dierentuin wordt ontwikkeld tot creatief mensenpark waar kunst, cultuur en innovatie centraal staan, een verrassende ontmoetingsplaats waar steeds iets nieuws te beleven is. Het park is al open voor bezoekers en er wordt ruimte geboden voor tijdelijke initiatieven, in afwachting van de definitieve invulling.

Emmen Drentse culturele gemeente 2015-'16 'Van Goede Grond'

Emmen was van 1 januari 2015 tot en met 15 oktober 2016 'Culturele Gemeente van Drenthe' met als thema Van Goede Grond. De provincie Drenthe wijst elke twee jaar een nieuwe culturele gemeente aan. Dit werd in Emmen aangegrepen om een culturele impuls te realiseren in de aanloop naar het nieuwe theater. De start werd dan ook gemarkeerd door de eerste steenlegging van het theater en het einde met het openingsweekend van het Atlas Theater. In de tussentijd werden er 108 culturele projecten georganiseerd in alle dorpen en wijken. Muziektheatervoorstelling Bloei, festival GrondFest en de publicatie van de Canon van Emmen vormden de drie finaleprojecten. Alle projecten en een terugblik zijn te vinden in de publicatie 'Oogst' waarmee wij hopen ook toekomstige organisatoren te inspireren¹.

De cultuursector was zeer enthousiast over 'Van Goede Grond' met een gemiddeld cijfer van 8,5 en een sterk gevoel 'Wij kunnen dit blijikbaar!'. Het zelfbewustzijn is dus gegroeid. Het netwerk van de sector is verstevigd door een de open aanpak en netwerkbijeenkomsten. Alle projecten, het lied Zuidoost-Drent, de documentaire 'Geluk in Emmen' van Thomas Nauw en de 55 afleveringen 'Van Goede Grond' van RTV Emmen droegen bij aan de groeiende trots in Emmen op kunst en cultuur. Dit is ook te zien aan de cijfers van de Cultuurmonitor 2017 (zie trends en ontwikkelingen cultuurparticipatie).

Emmen als culturele gemeente was onlosmakelijk verbonden met cultuurwethouder Bouke Durk Wilms, die in april 2017 na een kort ziekbed overleed. Bij de herdenkingsbijeenkomst in Atlas Theater werd stilgestaan bij zijn betrokkenheid bij cultuur en de samenleving. Dit laat zien hoezeer de culturele sector in al haar verscheidenheid een hechte gemeenschap is.

De werkwijze van de vorige cultuurnota 'Maak het Mee' was vrij traditioneel, hoewel toen ook al werd aangegeven dat dit in de toekomst anders zou kunnen worden. Emmen Culturele Drentse Gemeente is uitgevoerd met een flexibele aanpak, meer gericht op het aanjagen van ontwikkeling dan op vooraf

---

¹ Oogst en filmpjes van Emmen als culturele gemeente zijn te vinden op www.emmenmaakhetmee.nl/oogst

vastgesteld beleid. Er is gestart met netwerkbijeenkomsten voor de gehele kunst en cultuursector, terwijl de drie beleidswerkgroepen behorend bij de gemeentelijke cultuurnota niet meer bij elkaar kwamen. Met de inzet van sociale media 'Van goede grond' en een online netwerkanalyse heeft Emmen als culturele gemeente vernieuwing gebracht binnen en buiten het gemeentehuis. Door de cultuursector wordt positief gereageerd op deze aanpak.

Erfgoed

Tijdens Emmen culturele gemeente waren de tien vensters² op de cultuurhistorie van de gemeente Emmen een leidend thema. Erfgoed leeft, zo is ook te zien aan de populaire Facebookpagina 'Oud Emmen' en de pagina 'Emmen Toen' van Emmen.nu. Inwoners zijn vaak erg geïnteresseerd in hun eigen geschiedenis en in de geschiedenis van hun woonomgeving. De afgelopen jaren is de erfgoedsector in Emmen zelfbewuster geworden met een aanjagende rol van het ErfgoedNetwerk. Emmen culturele gemeente was een belangrijke impuls voor erfgoed. Het Van Gogh-huis heeft hierdoor een kunstwerk van Ans Markus met zelfportretten van Van Gogh kunnen verwerven. Het boek de Canon van Emmen bleek een inspiratiebron voor culturele voorstellingen zoals Bloei en voor scholen zoals de Thrianta-school, die een dansvoorstelling baseerde op de Canon van Emmen.

Binnen de gemeente is een duidelijker erfgoedbeleid geformuleerd in de eerste Erfgoednota (2017-2022). Hierin wordt ingegaan op wettelijke verplichtingen en er is een Cultuurhistorische Waardenkaart gemaakt samen met inwoners en het erfgoedveld. De Cultuurhistorische Waardenkaart is gemaakt in samenspraak met bewoners en het erfgoedveld. Doordat de Cultuurhistorische Waardenkaart voor iedereen inzichtelijk is wordt de bewustwording over ons erfgoed en onze cultuurhistorie gestimuleerd. De kaart biedt de gemeente een handvat bij ruimtelijke en planologische ontwikkeling. Deze kaart komt naast de Archeologische Beleidskaart, die in 2018 weer wordt geactualiseerd.

In de Erfgoednota hebben wij als ambities gesteld:

1. Erfgoed benutten ter versterking en illustratie van de Emmense identiteit
2. Duurzame verbinding leggen met de overige beleidsvelden (waaronder kunst en cultuur)
3. Voldoen aan de wet- en regelgeving ten aanzien van erfgoed

Het ErfgoedNetwerk Emmen heeft een evaluatie geschreven van haar werkzaamheden en bevindingen in de periode 2012-2017. Er zijn in Emmen meer dan 35 organisaties actief op het gebied van erfgoed en geschiedenis. Het ErfgoedNetwerk heeft deze organisaties met elkaar in contact gebracht door studiedagen en erfgoeddagen te organiseren en door een nieuwsbrief op te zetten. Doordat er alleen maar met vrijwilligers wordt gewerkt is de sector kwetsbaar en slaagt zij er onvoldoende in erfgoed op een verantwoorde manier vast te leggen voor de toekomst en publiek hierover te informeren. Uit ons gesprek met de cultuursector bleek dat veel kunsten- en erfgoedorganisaties dezelfde uitdagingen kennen. Ze werken met vrijwilligers en met een klein budget, organiseren publieksactiviteiten en hebben te maken met vergrijzing. Ze willen graag meer samenwerken om elkaar te versterken.

---

² De tien vensters zijn: de Trechterbekercultuur, Geopark de Hondsrug, Natuurpark Bargerveen, Het Veen, Vincent van Gogh, de Veenvaart, het Dierenpark, de Industrie en Energiewinning, Bijzondere Woonwijken en Tuinbouw x industrie = Groene Chemie.

2. Trends en ontwikkelingen beleid

Landelijk cultuurbeleid

Sinds de economische crisis in 2008 en met het cultuurbeleid van Halbe Zijlstra in 2011 hebben er forse bezuinigingen plaatsgevonden in het landelijke cultuurbeleid. Dit zorgde voor zwaar weer voor de cultuursector, die zich ook moet richten op het bereiken van nieuw publiek in een snel veranderende samenleving. De norm voor eigen inkomsten van BIS-instellingen (instellingen met meerjaarlijkse landelijke subsidies) werd sterk verhoogd. Hoewel recent onderzoek heeft aangetoond dat de meeste kunstinstellingen zijn blijven bestaan, hebben de instellingen zwaar bezuinigd op personeel en vergoedingen aan kunstenaars.

Omdat Emmen geen landelijk gefinancierde culturele instellingen heeft, was het effect van deze landelijke bezuinigingen indirect. In Noord-Nederland hebben de bezuinigingen onder andere geleid tot het stoppen van het dansgezelschap Noord-Nederlandse Dans. Door het stoppen van dergelijke gezelschappen is het podiumaanbod voor alle theaters verslechterd. Bezuinigingen op de landelijke fondsen zoals het Fonds voor Cultuurparticipatie leiden ertoe dat het moeilijker is geworden voor culturele organisaties uit Emmen om landelijke financiering op projectbasis te realiseren. Ook regionale fondsen zoals het Prins Bernhard Cultuurfonds Drenthe ervaren een toegenomen concurrentie.

Minister Bussemaker heeft in de afgelopen jaren getracht de schade van de bezuinigingen enigszins te repareren met *Cultuur Beweegt* en *Ruimte voor Cultuur*. Bussemaker wil kunstenaars en instellingen in staat stellen met de veranderende omstandigheden door kwaliteit voorop te stellen, door innovatie en profilering aan te moedigen en door samenwerking te stimuleren. Op landelijk niveau heeft de cultuursector aangegeven geen grote beleidswijzigingen meer te wensen omdat er behoefte is aan stabiliteit. Instellingen moeten ondertussen snel kunnen reageren op veranderingen in hun omgeving.
(p3)

In Ruimte voor Cultuur worden voor de periode 2017-2020 de volgende leidende thema's benoemd:

- Cultuureducatie: zo veel mogelijk kinderen en jongeren in aanraking brengen met de rijkdom van cultuur.
- Talentontwikkeling: de ontwikkeling van talent is van belang voor de kracht en dynamiek in de cultuursector.
- De maatschappelijke waarde van cultuur: cultuur levert een bijdrage aan onderwijs, zorg, toerisme en de profilering van steden, regio's en Nederland als geheel.
- Digitalisering: dit biedt kansen om meer mensen in aanraking te brengen met cultuur; ook wordt informatie over erfgoed zo beter bewaard voor volgende generaties.
- Internationaal cultuurbeleid: internationale uitwisseling en inspiratie door samenwerking met en presentatie aan het buitenland.

Deze thema's zijn allemaal relevant voor de gemeente Emmen. Internationaal cultuurbeleid heeft in Emmen vooral betrekking op samenwerking met Duitsland. Zo biedt Museum Collectie Brands met andere Noord-Nederlandse erfgoedinstellingen een gezamenlijk arrangement aan in samenwerking met Duitse musea in het grensgebied.

We the North

Interessant voor Emmen is dat minister Bussemaker in *Ruimte voor Cultuur* aangeeft zich in te zetten voor een culturele infrastructuur met een landelijke spreiding. Momenteel komt het merendeel van het landelijke cultuurbudget nog steeds ten goede aan de Randstad en met name '020' (Amsterdam). Taken in het cultuurbeleid van gemeenten, provincies en het rijk kunnen beter op elkaar worden afgestemd. Wat in de ene regio wel werkt, werkt elders niet, terwijl het landelijke cultuurbeleid hier weinig rekening mee houdt. De Raad voor Cultuur voert in opdracht van de minister een nadere verkenning uit naar cultuurbeleid en stedelijke regio's. Na 2021 voorziet de minister een wijziging in het landelijke subsidiestelsel ten gunste van regio's.

De onevenwichtigheid in de verdeling van het landelijke cultuurbudget leidde eind 2016 tot de oprichting van We the North, een samenwerkingsverband van de drie Noord-Nederlandse provincies en Emmen, Leeuwarden, Assen en Groningen. Met een gezamenlijke lobby en het oprichten van een experimenteerprogramma profileert We the North Noord-Nederland als één stedelijke regio die het verdient om een substantiëler deel van het landelijke cultuurbudget te krijgen. Minister Bussemaker staat positief tegenover dit initiatief maar heeft nog geen extra middelen beschikbaar gesteld. We the North gaat toch door met haar programma.

Ons doel van deelname aan We The North is het mede-ontwikkelen van innovatie en nieuwe verbindingen in Noord-Nederland, een hoger kennisniveau en landelijke en Europese financieringsmogelijkheden voor kunst en cultuur in Emmen. Binnen het experimenteerbudget van We the North worden negen experimenten uitgevoerd. Een aantal grote en kleine instellingen in Noord-Nederland waaronder Loods 13 gaat bijvoorbeeld samenwerken aan talentontwikkeling. Emmen draagt in de periode 2017-2020 jaarlijks € 50.000,- bij aan het experimenteerbudget Noordelijke culturele regio³.

Beeldende Kunst en Vormgeving

Als lid van de G36 en 100.000+- gemeente ontvangt Emmen via het Gemeentefonds de Decentralisatie uitkering BKV (DUBV) van het rijk, waarmee regionale spreiding van professionele beeldende kunst en vormgeving wordt gestimuleerd. Deze doeluitkering besteedden wij de afgelopen cultuurnotaperiode aan de exploitatie van het CBK Emmen en aan de subsidieregeling BKV voor professionele beeldend kunstenaars. Individuele kunstenaars hebben zeer weinig van deze regeling gebruik gemaakt, hoewel deze wel op de gebruikelijke wijze is gepubliceerd. Tijdens Emmen Culturele Gemeente zijn wel positieve ervaringen opgedaan met het verstrekken van opdrachten aan creatieve ondernemers.

De afgelopen jaren was er enkele malen sprake van het opheffen van de DUBV. Minister Bussemaker heeft in 2015 besloten dat deze regeling tot 2020 blijft bestaan. De regeling is opnieuw vastgesteld voor de periode 2017-2020, maar de minister heeft aangekondigd dit in 2018 te willen evalueren. Deze ontwikkelingen volgen wij op de voet.

---

³ Emmen en Assen dragen € 50.000,- bij, de andere overheden € 100.000,-, met een totaalbudget van € 600.000,- per jaar voor 2017-2020.

Cultuureducatie

Het landelijke cultuureducatiebeleid zet sinds 2013 in op een sterkere positie van de scholen. Culturele instellingen moeten zoveel mogelijk vraaggericht werken en zo alle leerlingen in het primair onderwijs bereiken. Onder de noemer Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) wordt landelijke financiering beschikbaar gesteld, dat wordt gematcht door provincies en gemeenten. De eerste periode CMK bleek voor culturele aanbieders en scholen een flinke omslag. In Drenthe wordt de regeling sinds 2013 uitgevoerd door Compenta, een samenwerkingsverband van de kunstencentra in Drenthe.

Van 2013 tot en met 2016 heeft Compenta scholen ondersteund bij het formuleren van hun vraag op het gebied van cultuureducatie. Leerkrachten zijn opgeleid tot Interne Cultuur-Coördinatoren (ICC'ers) en cultureel aanbieders zijn wegwijs gemaakt in de regeling. De afgelopen jaren is vooral ingezet op deskundigheid en visie. De scholen in de gemeente Emmen hebben in het derde jaar hun uiteindelijke ambitie nog niet behaald. Maar bij alle onderdelen is een duidelijke groei te zien en Emmen doet het in Drents opzicht heel goed.

Een voorwaarde voor scholen om CMK-gelden te verkrijgen is een jaarlijkse evaluatie met EVI. Dit evaluatie-instrument is speciaal ontwikkeld voor Drenthe. Gebruik van EVI levert een beeld op van vier samenhangende onderdelen: *deskundigheid*, *visie*, *doorlopende leerlijnen*, en *netwerk*. Scholen hebben nog onvoldoende draagkracht om de doorlopende leerlijn tussen PO en VO te realiseren, maar dit blijft wel een ambitie. Compenta sluit zoveel mogelijk aan bij bestaande lokale netwerken. In 2017 is een nieuwe periode ingegaan en is de samenwerking vanuit Compenta voortgezet. De nadruk ligt de komende jaren op de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen (PO/VO) en de verbinding met lokale culturele netwerken.

Er is landelijk steeds meer aandacht voor cultuureducatie in het VMBO en MBO. Minister Bussemaker heeft in 2017 extra geld beschikbaar gesteld aan het Fonds Cultuurparticipatie (FCP) voor cultuureducatie op het VMBO en in het praktijkonderwijs, waaronder ook het voortgezet speciaal onderwijs. Het Fonds Cultuurparticipatie heeft hiervoor een subsidieregeling beschikbaar gesteld tot en met begin 2018. Een culturele instelling en een school kunnen hiermee samen twee- tot driejarige projecten ontwikkelen. Hoe het zich na 2018 ontwikkelt is nog niet duidelijk.

Sinds 2016 krijgen mbo-studenten ook een cultuurkaart, de MBO-Card. Het doel is dat studenten meer culturele activiteiten gaan ondernemen en dat culturele instellingen meer aanbod voor deze groep jongeren gaan creëren. Dit is onderdeel van een kwaliteitsimpuls in het beroepsonderwijs van minister Bussemaker. In 2015 heeft de Tweede Kamer met een amendement meer ruimte gecreëerd voor vrije invulling in het toekomstige mbo-curriculum. Deze ruimte kan door scholen worden gebruiken voor het aanbieden van culturele vorming.

Klijnsmamiddelen

Het Rijk stelt voor 2017-2020 extra geld beschikbaar voor kinderen van 0 t/m 18 jaar die in armoede leven. Deze 'Klijnsmamiddelen' zijn bedoeld om kinderen mee te laten doen in de maatschappij, bijvoorbeeld door zwembles, schoolspullen, een bibliotheekabonnement et cetera. Het totale budget is 100 miljoen waarvan 85 miljoen wordt verdeeld over gemeenten met een decentralisatie-uitkering, omdat zij verantwoordelijk zijn voor het armoedebeleid. In Emmen wordt dit bedrag toegevoegd aan het Kindpakket. Het gaat om vergoedingen in natura voor kinderen van 0 t/m 18 jaar waarbij het

voorkomen van stigmatisering belangrijk is. Binnen het Kindpakket ontstaat door de Klijsmamiddelen ook meer ruimte voor het bevorderen van cultuurparticipatie.

Provinciaal cultuurbeleid

Voor de provincie is Cultuur een kerntaak. De provincie zet zich in voor de kunsten en erfgoed met de Cultuurnota 2017-2020 'De verbeelding van Drenthe'. In de provinciale cultuurnota worden de volgende hoofddoelstellingen benoemd:

1. Cultuur en maatschappij: een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen.
2. Cultuur, economie en ruimte: cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen.
3. Cultuur en erfgoed: het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen.

De provincie onderscheidt als maatschappelijke provinciale waarden van cultuur vier thema's, jongeren en cultuur, de verbinding tussen cultuur en leefbaarheid, het 'Drentse gezicht' (cultuurhistorische en archeologische waarde in het landschap) en economische waarde. Door gedeputeerde Bijl wordt het beleid samengevat met de leus 'Jeugd, Jannes, Spreiding'.

De samenwerking tussen gemeenten en de provincie Drenthe wordt vastgelegd in culturele allianties. In juli 2017 hebben de gemeente en provincie de eerste allianties voor de periode 2017-2020 ondertekend. Doel van de allianties is om als overheden samen op te trekken en elkaar te versterken, daarnaast om verbinding en vernieuwing aan te jagen. De provinciale inzet heeft vooral betrekking op innovatie terwijl de gemeenten zich vanuit hun verantwoordelijkheid richten op het in stand houden en stimuleren van culturele voorzieningen.

Voor de periode 2017-2020 heeft de provincie een aantal 'Collectieve Allianties' benoemd met de Drentse gemeenten in VDG-verband (zie bijlagen). Deze collectieve allianties zijn een uitnodiging aan alle gemeenten om deel te nemen, maar gaan ook door als niet alle gemeenten meedoen. De allianties hebben betrekking op kleine musea, immaterieel erfgoed, archeologie en talentontwikkeling. Daarnaast is er de mogelijkheid tot maatwerk allianties tussen de provincie en één gemeente. Wij zien hiervoor mogelijkheden op het gebied van erfgoed, toerisme, popmuziek, het Mensenpark en kunst in de openbare ruimte. Wij werken deze allianties samen met betrokken partijen verder uit. Deze cultuurnota vormt daarvoor de basis.

In de periode 2017-2020 krijgt de gemeente Emmen van de provincie gelden in het kader van de Culturele Impuls. Het gaat om 36.000 euro per jaar.

Bestuurlijk kader 'Aanpakken en doen!'

In het bestuursakkoord 'Aanpakken en doen!' 2014-2018 staat als visie op kunst en cultuur:

Kunst en cultuur bieden inspiratie en dragen bij aan ontplooiing van mensen en participatie aan de samenleving. Kinderen moeten al op jonge leeftijd in aanraking komen met sport en kunst en cultuur. Met de realisatie van het nieuwe theater wordt een grote impuls gegeven aan het

culturele klimaat en de aantrekkingskracht van Emmen als (be)leef- en vestigingsplaats. Multifunctioneel gebruik van accommodaties is het uitgangspunt. Culturele en recreatieve voorzieningen dienen laagdrempelig te zijn.

Als doelstellingen worden genoemd:

- Kunst en cultuur krijgen een prominente plek in de brede schoolontwikkeling.
- Ontwikkeling van culturele activiteiten in dorpen en wijken en ter gelegenheid van de realisatie van het nieuwe theater in het kader van Emmen als 'Culturele gemeente van Drenthe' in 2015 en 2016.
- Versterking van de culturele sector met een museale voorziening.
- De gemeente levert een bijdrage aan laagdrempelige, toegankelijke en bereikbare cultuureducatie.
- We blijven investeren in cultuureducatie, talentontwikkeling en cultuurparticipatie. We faciliteren een adequate infrastructuur om dit mogelijk te maken.
- Cultureel ondernemerschap wordt verder gestimuleerd.

3. Trends en ontwikkelingen in de maatschappij

De samenleving verandert steeds sneller. De meeste veranderingen, zoals digitalisering, vinden plaats over de grenzen van sectoren en landen heen. Een aantal trends en ontwikkelingen is met name van belang voor kunst en cultuur in de gemeente Emmen.

Veranderingen in cultuurparticipatie

Er is een groot aantal factoren van invloed op cultuurparticipatie. Zelf cultuur beoefenen (actieve cultuurparticipatie) of cultuur bezoeken (passieve cultuurparticipatie) vereist tijd, geld, kennis van het aanbod en interesse. Cultuurconsumenten nemen minder deel aan cultuur als zij weinig tijd hebben, als ze weinig financiële ruimte hebben of als het aanbod niet bekend is. Ook als zij wel tijd, geld en kennis van het aanbod hebben, moet het hen aanspreken.

In het algemeen hebben Nederlanders door de ontwikkeling van de participatiemaatschappij en de economische crisis steeds minder tijd. De traditionele media zoals lokale en regionale kranten, radio en televisie staan onder druk, waardoor het voor culturele organisaties steeds moeilijker wordt op deze manier het publiek te bereiken. Kritische cultuurconsumenten laten zich geen smaak 'van bovenaf' opleggen maar zoeken zelf online hun weg in het kunst- en cultuuraanbod. Het onderscheid tussen 'hoge' en 'lage' cultuur wordt steeds minder relevant. Waarom zou je naar de bioscoop gaan als je een Netflix-abonnement hebt? Beleving, kwaliteit en authenticiteit vormen belangrijke motieven om naar culturele evenementen te gaan.

Dat Nederlanders minder tijd hebben heeft ook invloed op het vinden van culturele vrijwilligers. Mensen willen zich tegenwoordig steeds minder langdurig vrijwillig inzetten voor culturele organisaties. Veel mensen zijn tweeverdieners en veel ouderen moeten langer doorwerken. Als men zich wel wil inzetten voor een culturele organisatie dan liever voor kortlopende projecten of hand- en spandiensten.

Jongere generaties zijn *digital natives*, die veel informatiestromen tegelijk aankunnen en voortdurend met hun smartphone in verbinding staan. Het is voor jongeren minstens zo belangrijk met wie ze naar een evenement gaan, als naar welk evenement ze gaan. Ze hebben hierbij een grote voorkeur voor niet-traditionele evenementen zoals festivals. Deze 'festivallisering' van evenementen sluit aan bij de behoefte aan beleving, kwaliteit en authenticiteit. Met een inspirerende locatie, interdisciplinaire programmering en goede catering bereiken festivals een nieuw cultuurpubliek. Ook in Emmen heeft de festivallisering toegeslagen. Op de Festivalkaart van Emmen vonden alleen in de zomer van 2016 al 28 festivals plaats, terwijl niet eens alle festivals op de kaart pasten.

In 2014 heeft de gemeente de eerste Cultuurmonitor uitgevoerd in samenwerking met CMO STAMM. Dit is een onderzoek naar kunst en cultuurparticipatie onder 17.000 inwoners. In de lente van 2017 hebben wij dit onderzoek voor de tweede maal uitgevoerd. Hieruit blijkt onder andere dat de cultuurparticipatie is gegroeid en dat inwoners het aanbod meer zijn gaan waarderen. De belangrijkste resultaten zijn op de volgende pagina te zien.

Onderdeel	Score 2014	Score 2017
Aantal respondenten	1473	2840
Percentage van inwoners dat in zijn/haar vrije tijd culturele activiteiten uitoefent	40%	48%
Percentage van inwoners dat de afgelopen 12 maanden minimaal één film- muziek- dans- of theatervoorstelling heeft gezien	83%	86%
Percentage van inwoners dat los van bioscoopbezoek minimaal één muziek- dans- of theatervoorstelling heeft gezien	78%	81%
Rapportcijfer hoeveelheid cultureel aanbod	6,4	6,7
Rapportcijfer kwaliteit cultureel aanbod	6,4	6,7

Cultuurmonitor Gemeente Emmen 2017 CMO STAMM

Deze ontwikkeling past bij ons beeld dat kunst en cultuur de afgelopen jaren meer zijn gaan leven in de gemeente Emmen. Er zijn meer inwoners in hun vrije tijd met cultuur bezig, maar gemiddeld is het aantal uren dat ze eraan besteden wel gedaald. Ook presenteren inwoners de resultaten van hun culturele vrijetijdsbesteding iets minder vaak. Het rapport van de cultuurmonitor biedt nog veel meer inzichten in cultuurparticipatie en –beleving. Omdat er nu een vergelijking kan worden gemaakt met 2014 worden trends en ontwikkelingen zichtbaar. Waar dat relevant is verwijzen wij in deze cultuurnota naar de cultuurmonitor 2017.

Samenleving en overheid

De samenleving verandert steeds sneller en daarmee ook de verhouding tussen de samenleving en de gemeente. Bestuurlijke vernieuwing vindt in Emmen plaats onder het motto 'Meer van de samenleving, een andere overheid'. De decentralisaties in het sociale domein vragen om vertrouwen in de ontwikkelkracht van onze samenleving. Met de decentralisaties komen meer taken bij de gemeente te liggen. Uitdagingen in de samenleving vragen daarnaast steeds vaker om een oplossing over de grenzen van traditionele beleidsterreinen heen. Culturele, maatschappelijke en economische doelstellingen liggen steeds vaker in elkaars verlengde. De afstemming met ander gemeentelijk beleid zoals toerisme, erfgoed en onderwijs wordt door deze nota heen nader toegelicht, daar waar dat relevant is.

Demografische veranderingen

Het aantal inwoners in de regio neemt langzaam af. In 2030 wordt een inwonertal van 103.000 voorspeld, tegen 107.500 in 2017. Tegelijkertijd worden inwoners steeds ouder en vindt er een groei van het aantal ouderen plaats. Sommige ouderen zijn lang vitaal, anderen kunnen moeilijk meekomen in de maatschappij. Ouderen wonen steeds langer thuis. Behalve de 65-plussers nemen alle andere leeftijdsgroepen in aantal af in Drenthe.

Duurzaamheid en innovatie

In 2050 moet Nederland klimaatneutraal zijn. Grondstoffen worden efficiënt ingezet en hergebruikt en de afgifte van schadelijke stoffen aan het milieu is teruggebracht. In vrijwel alle maatschappelijke sectoren en in het bedrijfsleven ontstaat steeds meer bewustzijn over duurzaam leven. Innovatie speelt hierbij een belangrijke rol. Emmen profileert zich als gemeente die Biobased Economy hoog in het vaandel heeft staan. Kenniscentrum Stenden Polymore Research and Education (Stenden PRE)

doet onderzoek naar de transitie naar duurzame kunststoffen, bijvoorbeeld van mais. In dit kenniscentrum werken Stenden Hogeschool Emmen, Applied Polymer Innovations Institute Emmen en Emmtec Services (NUON) samen. In de cultuursector van Emmen wordt mondjesmaat ingespeeld op deze trend, bijvoorbeeld met het Biobased Pop Up Museum in het CBK Emmen in 2017. In Noord-Nederland experimenteert Innofest met innovatieve toepassingen op festivals, die worden gezien als tijdelijke mini-samenleving. Met de ambitie om het Mensenpark een plaats voor kunst, cultuur en innovatie te maken ontstaan de komende jaren nieuwe kansen voor kunstenaars en culturele instellingen die aan de slag gaan met duurzame innovatie.